

DOI: 10.32347/2076-815x.2025.90.23-34

УДК 728.1:711.16](477):355.1-021.68

Зосім С.А.,

stanislav_zosim@nupp.edu.ua, ORCID: 0000-0002-6392-9867,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ЗМІНА ПРІОРИТЕТНОСТІ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ У ПРОЦЕСІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЖИТЛА В УКРАЇНІ

Досліджено проблему формування архітектурно-планувальних рішень житлової забудови в умовах повоєнного відновлення України. Масштабні руйнування житлового фонду, спричинені військовою агресією, створюють не лише безпрецедентні виклики, але й унікальну можливість для якісної модернізації країни. Метою дослідження є розробка та наукове обґрунтування концептуальної моделі, що відображає динамічну зміну пріоритетності ключових архітектурно-планувальних принципів у процесі відбудови. Методологія дослідження базується на систематичному огляді та синтезі наукових джерел та застосуванні методу концептуального моделювання. Ключовим результатом роботи є запропонована модель, що визначає три послідовні фази відновлення: екстрену, перехідну та розвиткову. Для кожної фази проаналізовано зміну вагомості семи ключових принципів: цивільного захисту від військових загроз; комфорту проживання; адаптивності архітектурно-планувальних рішень; соціально-просторової інтеграції; інклюзивності та універсального дизайну; енергоефективності; контекстуальної відповідності та локальної ідентичності. Доведено, що успішна стратегія відновлення повинна бути динамічною, адаптуючи пріоритети від оперативного забезпечення житлом на першому етапі до створення сталого, контекстуального, енергоефективного та соціально інтегрованого середовища на завершальному. Модель має практичну цінність для органів державної влади та місцевого самоврядування, архітекторів та містопланувальників, слугуючи інструментом для стратегічного планування та уникнення поширених помилок, таких як консервація низької якості забудови або передчасне впровадження дорогих рішень.

Ключові слова: повоєнне відновлення; житлова забудова; архітектурно-планувальні принципи; фази відновлення; модель пріоритетів; сталий розвиток; енергоефективність; соціальна інтеграція; Build Back Better; Україна.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення в Україну спричинило безпрецедентні руйнування житлової інфраструктури та масове переміщення населення, що ставить перед державою завдання колосального масштабу. Однак повоєнне відновлення — це не лише технічна задача з відбудови зруйнованих об'єктів, а й унікальна історична можливість для фундаментального переосмислення та модернізації всього життєвого простору країни. Це шанс відійти від застарілих радянських підходів до містобудування та створити нову якість життя, засновану на принципах сталості, інклюзивності та гідності. Міжнародний досвід свідчить, що підходи до повоєнної відбудови часто стикаються з фундаментальним конфліктом між короткостроковими потребами, такими як швидкість та низька вартість, та довгостроковими цілями, що включають якість, екологічну сталість, енергоефективність та соціальну інтеграцію [1]. Невміння збалансувати ці пріоритети призводить до створення нестійких, неякісних та соціально сегрегованих житлових середовищ, які згодом вимагають значних інвестицій у реконструкцію та поглиблюють соціальну напругу [2].

Аналіз наукової літератури виявляє значну наукову прогалину. Існуючі дослідження повоєнного відновлення житла часто є фрагментарними та зосереджуються на окремих аспектах проблеми. Наприклад, одні роботи детально аналізують будівельні технології та матеріали [3], інші — важливість залучення громад [4], треті — економічні механізми фінансування [5]. Більшість цих підходів є статичними і не враховують динамічну природу пріоритетів, які суттєво змінюються з переходом від однієї фази відновлення до іншої. Як зазначає S. Barakat, міжнародні інтервенції часто є проєктно-орієнтованими, короткостроковими та зосередженими на результатах (outputs), а не на довгострокових наслідках (outcomes) [1]. Це призводить до того, що рішення, адекватні для початкової фази відновлення, механічно переносяться на довгострокову відбудову, що є фундаментальною помилкою.

Метою даної статті є розробка та наукове обґрунтування динамічної моделі зміни пріоритетності архітектурно-планувальних принципів, що впливають на рішення щодо житлової забудови в процесі повоєнного відновлення. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

1. Проаналізувати та систематизувати наукові підходи до періодизації процесу повоєнного відновлення.
2. Дослідити кожен із семи ключових принципів моделі (*цивільного захисту від військових загроз; комфорту проживання; адаптивності архітектурно-планувальних рішень; соціально-просторової інтеграції; інклюзивності та універсального дизайну; енергоефективності;*

контекстуальної відповідності та локальної ідентичності) на основі актуальних наукових публікацій.

3. Теоретично обґрунтувати траєкторію зміни вагомості кожного принципу протягом трьох виділених фаз відновлення.

4. Представити цілісну динамічну модель як аналітичний інструмент для стратегічного планування та прийняття рішень у сфері житлової політики.

Наукова новизна даного дослідження полягає у тому, що запропонована модель вперше системно інтегрує сім ключових архітектурно-планувальних принципів у єдину динамічну структуру. Вона візуалізує їхню взаємодію та зміну відносної важливості протягом трьох послідовних фаз відновлення. Такий підхід дозволяє перейти від фрагментарного аналізу до цілісного, стратегічного бачення процесу відбудови. Це є критично важливим для уникнення помилок, яких припускалися в минулому, коли поспішні та неякісні рішення призводили до відторгнення та занепаду новозбудованого житла [2].

Методологія дослідження. Дане дослідження має теоретичний характер і базується на поєднанні трьох основних методів.

1. *Систематичний огляд літератури.* Було проведено систематичний пошук, відбір, критичну оцінку та синтез релевантних наукових публікацій. Пошук здійснювався в міжнародних наукометричних базах даних, а також у звітах провідних міжнародних організацій (UN-Habitat, World Bank, UNESCO). Цей метод дозволив сформулювати міцну теоретичну основу для визначення фаз відновлення та ключових принципів моделі.

2. *Концептуальне моделювання.* На основі даних, отриманих у ході огляду літератури, було розроблено концептуальну модель. Ця модель є теоретичною конструкцією, що візуалізує та систематизує складні взаємозв'язки між незалежними змінними (фази відновлення) та залежними змінними (архітектурно-планувальними принципами). Модель не претендує на кількісну точність, а ілюструє якісні закономірності та динамічні тенденції, описані в наукових джерелах.

3. *Графічний аналіз.* Для візуального представлення концептуальної моделі було використано графічний метод. Графік, що є центральним результатом статті, дозволяє наочно продемонструвати зміну пріоритетності кожного з семи принципів у часі. Кожна крива на графіку є результатом якісного аналізу та синтезу десятків наукових праць, що описують відносну важливість того чи іншого аспекту на різних етапах відновлення. Рівні інтенсивності («Низький», «Помірний», «Середній», «Високий») є умовними якісними оцінками, що відображають пріоритетність принципу відносно інших у конкретній фазі.

Практична значущість моделі полягає в її потенціалі стати дорожньою картою для широкого кола стейкхолдерів. Урядові структури та місцеві

адміністрації можуть використовувати її для формування збалансованої житлової політики. Архітектори та містопланувальники — як інструмент для прийняття обґрунтованих проєктних рішень на кожному етапі. Міжнародні донори та інвестори — для структурування фінансової допомоги таким чином, щоб вона відповідала актуальним пріоритетам кожної фази, забезпечуючи баланс між негайними гуманітарними потребами та довгостроковими цілями сталого розвитку України.

Основна частина.

Концептуалізація фаз повоєнного відновлення. Процес відновлення після масштабних криз, чи то збройних конфліктів, чи то природних катастроф, у науковій літературі традиційно поділяється на кілька послідовних фаз. Однак на практиці цей поділ є умовним, оскільки етапи відновлення тісно взаємопов'язані, а їхні межі є розмитими. Аналіз літератури показує, що наразі в міжнародній практиці використовуються трьохетапні [6] та чотирьохетапні [7] моделі, що спираються на чотирьохфазну модель відновлення розроблену R.W. Kates та D. Piñawka ще в 1977 році [8]. В дослідженні пропонується взяти за основу модель з трьох фаз: Екстреної, Перехідної та Розвиткової.

1. *Екстрена фаза* характеризується негайною реакцією на кризу. Основний фокус спрямований на порятунок життів, надання першої медичної допомоги та забезпечення базових потреб: води, їжі, а в контексті житла — надання *прихистку* (emergency shelter [9]). Рішення на цьому етапі приймаються в умовах гострого дефіциту часу, ресурсів та інформації, що зумовлює пріоритетність швидкості та функціональності над усіма іншими критеріями. Тривалість фази зазвичай становить від кількох днів до кількох тижнів [10].

2. *Перехідна фаза* знаменує перехід від режиму виживання до стабілізації. Загроза життю минула, і фокус зміщується на створення більш стійких, хоча все ще тимчасових, умов проживання. Це період відновлення базових комунальних послуг, відкриття шкіл (навіть у тимчасових приміщеннях) та початку планування довгострокових рішень. У контексті житла ця фаза зосереджена на наданні *тимчасового прихистку та тимчасового житла* (temporary shelter/temporary housing [9]). Це можуть бути збірні будинки, орендне житло або спеціально облаштовані поселення, які дозволяють переміщеним особам відновити нормальну щоденну діяльність (робота, приготування їжі, навчання). Таке житло має вищу якість, ніж екстрені притулки, і розраховане на довший термін проживання, поки триває відбудова постійних домівок. Тривалість фази може коливатися від кількох тижнів до кількох років [11].

3. *Розвиткова фаза* є етапом довгострокової, системної відбудови, спрямованої на створення стійких, якісних та соціально інтегрованих спільнот.

Ця фаза повністю відповідає принципам «Відбудувати краще, ніж було» (Build Back Better, BBB), які передбачають використання відновлення як можливості не просто повернутися до довоєнного стану, а й усунути існуючі вразливості та створити більш resilient (стійке) майбутнє. У контексті житла ця фаза означає перехід до *постійного житла* (permanent housing [9]). Це фінальний етап, коли постраждалі родини переїжджають у новозбудовані або капітально відремонтовані будинки для постійного проживання. Тривалість фази є найдовшою і може тривати від кількох років до десятиліть. Наприклад, деякі дослідження вказують на терміни від 3 до 25 років [12].

Теоретичні основи факторів впливу. Для адекватного аналізу моделі необхідно чітко визначити кожен із семи представлених принципів. Вони були ідентифіковані на основі комплексного аналізу наукової літератури та адаптовані до сучасних викликів повоєнної відбудови України.

1. *Принцип цивільного захисту від військових загроз* передбачає, що житло та планування територій мають забезпечувати максимальний захист цивільного населення від воєнних загроз – бомбардувань, обстрілів, вибухів тощо. Іншими словами, будівлі повинні інтегрувати інженерно-планувальні рішення, які забезпечують мешканців у разі повторних нападів або небезпечних ситуацій. До таких рішень належать, зокрема, наявність укриттів (підвалів, бункерів, сховищ) у будинках, посилена конструкція окремих приміщень (так звані «безпечні кімнати»), використання ударостійких матеріалів, тощо.

2. *Принцип комфорту проживання* означає створення в житловому середовищі таких умов, які забезпечують задоволення фізичних та психологічних потреб людини.

3. *Принцип адаптивності архітектурно-планувальних рішень* – здатність будівлі або простору пристосовуватися до різних соціальних потреб та фізичних конфігурацій протягом свого життєвого циклу без необхідності капітальної перебудови. Це може бути реалізовано через мобільні перегородки, наявність кількох входів, нейтральні за функцією кімнати, що можуть слугувати як для житла, так і для роботи з дому.

4. *Принцип соціально-просторової інтеграції* – процес створення інклюзивних спільнот, що сприяють соціальній згуртованості, запобігають сегрегації (зокрема, внутрішньо переміщених осіб) та підтримують суспільне примирення. Досягається через залучення громадськості до планування, створення багатофункціональних районів та проєктування якісних громадських просторів.

5. *Принцип інклюзивності та універсального дизайну* — це підхід до проєктування будівель, продуктів, середовищ, програм та послуг, що робить їх максимально доступними, зрозумілими та корисними для всіх людей,

безвідносно до їхнього віку, статі, фізичних чи ментальних здібностей, культурного походження чи соціального статусу. Ключова ідея універсального дизайну, сформульована американським архітектором Рональдом Мейсом, полягає у створенні середовища, яким можуть користуватися всі «без необхідності адаптації чи спеціалізованого дизайну» [13]. Це еволюційний розвиток концепції «безбар'єрного дизайну», що зміщує акцент з вирішення проблем окремих груп (наприклад, людей з інвалідністю) на створення універсально зручного середовища для всіх.

6. *Принцип енергоефективності* — проєктування та будівництво будівель з метою мінімізації споживання енергії на опалення, охолодження та освітлення. Це ключовий елемент «зеленої відбудови», що включає високий рівень теплоізоляції, ефективні інженерні системи та інтеграцію відновлюваних джерел енергії, з орієнтацією на стандарти будинків з майже нульовим споживанням енергії (NZEB).

7. *Принцип контекстуальної відповідності та локальної ідентичності* — перехід від типових, уніфікованих проєктів до архітектури, що враховує та посилює унікальний характер місця. Це включає повагу до історичного середовища, використання місцевих матеріалів і будівельних традицій, та створення нової архітектурної мови, що відображає цінності та ідентичність громади. Це перехід від простого «надання даху над головою» до створення гідного, довговічного та культурно відповідного середовища, що позитивно впливає на міський ландшафт.

Обґрунтування динамічної моделі факторів. Запропонована модель (Рис.1) візуалізує динамічний процес зміни пріоритетів при формуванні архітектурно-планувальних рішень житлової забудови.

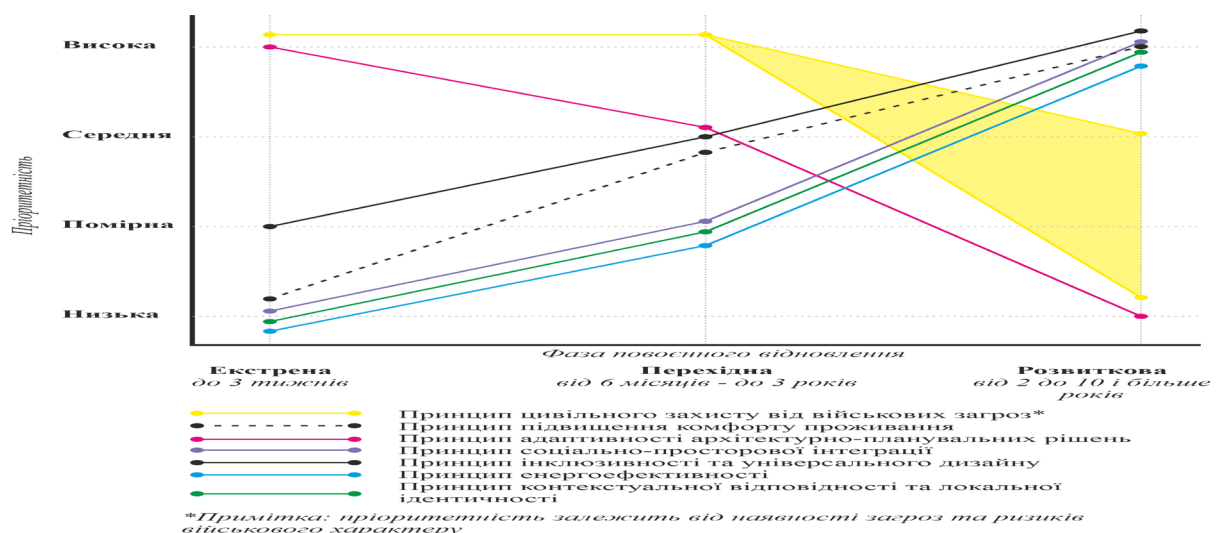

Рис. 1. Концептуальна модель зміни пріоритетності архітектурно-планувальних принципів

Екстрений етап. На першому, екстреному етапі, що починається одразу після деокупації територій або стабілізації лінії фронту, головною метою є забезпечення базових умов виживання населення. Максимальної інтенсивності сягає *«Принцип цивільного захисту від військових загроз»*. Принцип цивільного захисту в умовах повоєнної відбудови діє як вихідна умова для всіх інших архітектурних та планувальних рішень, особливо на ранніх етапах. Логіка полягає в ієрархії потреб: фізичне виживання є передумовою для реалізації будь-яких інших потреб, таких як комфорт, естетика, тощо. Його зміст – швидке встановлення тимчасових укриттів, модульних містечок чи пристосування наявних будівель з акцентом на фізичному захисті від обстрілів та негоди. Пліч-о-пліч із ним працює принцип *«Адаптивності рішень»*, що передбачає можливість швидкої трансформації або розширення тимчасових структур без демонтажу базових конструкцій. *«Принцип інклюзивності»* в екстрений період враховується головним чином на базовому рівні. Організатори прихистків намагаються виділити особливі зони для вразливих груп (наприклад, окремі намети для жінок з дітьми, доступні місця для людей на візках). Однак через хаотичність ситуації повністю універсальний дизайн забезпечити важко. Наприклад, у імпровізованих бомбосховищах далеко не завжди є пандуси чи спеціальні туалети – часто люди з інвалідністю залежать від допомоги інших. Усі інші принципи – *«Соціально-просторова інтеграція»*, *«Контекстуальна відповідність і локальна ідентичність»*, *«Енергоефективність»*, *«Комфорт проживання»* – мають мінімальну інтенсивність. Вони відступають перед нагальною потребою швидко захистити людей у критичних умовах. Ключовий ризик етапу полягає в тому, що тимчасові рішення можуть закріпитися на роки, легітимізуючи низьку якість середовища. Отже, уже на цьому етапі має бути сформульований чіткий план переходу до наступної фази.

Перехідна фаза. Перехідна фаза розпочинається, коли безпосередня загроза життю зменшується, що відкриває можливості для системнішої роботи. Інтенсивність принципу *«Адаптивність рішень»* залишається високою, адже демографічна структура громад є нестабільною, а матеріальна база обмеженою. Одночасно стрімко зростає значущість принципу *«Соціально-просторова інтеграція»*. Формування нових спільнот із різним травматичним досвідом потребує архітектурних рішень, здатних слугувати інструментом соціальної згуртованості: спільні громадські простори, центри взаємодії, проєкти, що передбачають участь мешканців у планувальному процесі. Водночас важливість *принципу цивільного захисту* дещо зменшується, хоча й залишається актуальною через потенційні загрози повторного загострення конфліктної ситуації.

У перехідний період зростає роль принципу *«Комфарту проживання»*. Паралельно посилюються *«Енергоефективність»* і *«Контекстуальна відповідність і локальна ідентичність»*. У нових проєктах відбудови закладаються стандарти, що відповідають сучасним будівельним нормам України і враховують місцеві культурні та ландшафтні особливості.

Розвиткова фаза. Розвиткова фаза є етапом повноцінної модернізації та реалізації довгострокової візії. Вона характеризується максимальним акцентом на принципах *«Інклюзивності та універсального дизайну»*, *«Комфарту»* та *«Енергоефективності»*, *«Контексту та ідентичності»*. Розвиткова фаза відображає перехід до житла з чітким правовим статусом, високими стандартами доступності та безпеки, а також збалансованою вартістю експлуатації. *«Енергоефективність»* із бажаної опції перетворюється на обов'язковий стандарт, орієнтований на будівлі з майже нульовим споживанням енергії та локальними відновлюваними джерелами. Зростає стратегічна вага принципу *«Контекстуальна відповідність і локальна ідентичність»*, оскільки культурна автентичність розглядається як ресурс економічного розвитку й туристичної привабливості. Найнижчої інтенсивності набуває принцип *«Адаптивності»*, так як кінцевим результатом є отримання вже готового продукту – постійного та стабільного житла. Інтенсивність *безпекового фактору* у розвитковій фазі може бути різною в залежності від наявності загроз та ризиків військового характеру. При відсутності загроз безпековий фактор буде мінімальним, при наявності – максимальним.

Висновки.

Повоєнне відновлення житлової забудови в Україні є складним, багатофакторним процесом, успіх якого залежить від здатності держави та суспільства гнучко адаптувати свої пріоритети до мінливих умов. Запропонована у статті концептуальна модель систематизує цей процес, виділяючи три ключові фази (екстрену, перехідну, розвиткову) та ілюструючи динамічну зміну інтенсивності дії семи взаємопов'язаних принципів.

1. Дослідження доводить, що не існує єдиної статичної стратегії відбудови. Підхід має еволюціонувати від фокусування на безпеці, терміновості та простоті на екстреному етапі, через пріоритизацію соціальної інтеграції та адаптивності на перехідному, до домінування архітектурної якості, енергоефективності та інфраструктурної інтеграції на розвитковому етапі.

2. Теоретична цінність моделі полягає у систематизації та структуруванні знань про процес повоєнного відновлення, що дозволяє розглядати його не як хаотичний набір окремих проєктів, а як цілісну, керовану систему з чіткою логікою розвитку.

3. Практична цінність моделі полягає в її потенціалі слугувати інструментом для стратегічного планування на національному, регіональному та місцевому рівнях. Вона допомагає уникнути двох головних стратегічних помилок:

- «Зациклення» на екстрених заходах, що призводить до консервації низької якості життєвого середовища та втрати можливостей для модернізації.
- Передчасного фокусування на дорогих, довгострокових проєктах на шкоду нагальним потребам населення у безпеці та житлі, що може спричинити соціальну напругу та підірвати довіру до процесу відновлення.

4. Модель підкреслює критичну важливість соціального виміру відбудови. Успішна реалізація технологічно складних та амбітних проєктів у майбутньому безпосередньо залежить від соціального капіталу та згуртованості, які мають закладатися на ранніх етапах відновлення через інклюзивні та партисипативні підходи до планування.

Перспективи подальших досліджень можуть бути спрямовані на деталізацію запропонованої моделі, зокрема на розробку системи кількісних індикаторів для оцінки переходу між фазами, а також на її адаптацію для різних типів населених пунктів (великі міста, малі міста, сільські території), які мають свою специфіку та потребують диференційованих підходів до відновлення.

Список джерел

1. Barakat S. *After the conflict: Reconstruction and development in the aftermath of war*. London: I.B. Tauris, 2005.
2. Barakat S. Housing reconstruction after conflict and disaster. *Humanitarian Practice Network Paper*. 2003. No. 43. URL: <https://odihpn.org/wp-content/uploads/2004/02/networkpaper043.pdf>
3. Романова Л., Грігерман Є. Передумови й чинники інноваційного розвитку будівельної галузі України в період війни та повоєнного відновлення. *Розвиток міста*. 2024. № 1(01). С. 95–103. DOI: 10.32782/city-development.2024.1-13
4. Davidson C.H., Johnson C., Lizarralde G., Dikmen N., Sliwinski A. Truths and myths about community participation in post-disaster housing projects. *Habitat international*. 2007. Vol. 31. No. 1. P. 100–115. DOI: 10.1016/j.habitatint.2006.08.003
5. Тульчинська С., Чередниченко І. Складові механізми фінансового забезпечення житлового будівництва. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 4 (40). С. 223–233. DOI: 10.25140/2411-5215-2024-4(40)-223-233

6. UNDP, UN-Habitat and O. Wyman. *Sustainable Reconstruction: A Framework for Inclusive Planning and Financing to Support Green Transition in the Arab States Region*. United Nations Development Programme, 2023. URL: https://unhabitat.org/sites/default/files/2023/09/v1_-_sustainable_reconstruction_framework.pdf

7. *Washington restoration framework*. Washington Military Department, Washington Emergency Management Division, 2021. URL: <https://recovery.preventionweb.net/media/96888/download?startDownload=20250809>

8. Kates R.W. Major insights: A summary and recommendations. *Reconstruction Following Disaster* / J. E. Haas, R. W. Kates and M.J. Bowden (eds.). Massachusetts: The MIT Press, 1977. P. 261–293.

9. Quarantelli E.L. Patterns of sheltering and housing in US disasters. *Disaster Prevention and Management*. 1995. Vol. 4. No. 3. P. 43–53. DOI: 10.1108/09653569510088069.

10. Kates R.W., Pijawka D. From Rubble to Monument: The Pace of Reconstruction. *Reconstruction Following Disaster* / J.E. Haas, R.W. Kates and M.J. Bowden (eds.). Cambridge, MA: MIT Press, 1977. P. 1–23.

11. Sukhwani V., Napitupulu H., Jingnan D., Yamaji M., Shaw R. Enhancing cultural adequacy in post-disaster temporary housing. *Progress in Disaster Science*. 2021. Vol. 11. Art. 100185. DOI: 10.1016/j.pdisas.2021.100186.

12. Ali R.A., Mannakkara S. Phased post-disaster recovery challenges: 2016–2017 floods and landslides in Colombo and Kalutara, Sri Lanka. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2024. 111. Art. 104728. DOI: 10.1016/j.ijdr.2024.104728

13. Mace R. Universal design: Barrier free environments for everyone. *Designers West*. 1985. Vol. 33. No. 1. P. 147–152.

postgraduate student **Stanislav Zosim**,
National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"

SHIFTING PRIORITIES OF ARCHITECTURAL AND PLANNING PRINCIPLES IN THE PROCESS OF POST-WAR HOUSING RECONSTRUCTION IN UKRAINE

This article examines the problem of shaping architectural and planning solutions for residential development in the context of Ukraine's post-war recovery. The large-scale destruction of the housing stock caused by military aggression creates

not only unprecedented challenges but also a unique opportunity for qualitative modernization of the country. The aim of the study is to develop and scientifically substantiate a conceptual model that reflects the dynamic change in the prioritization of key architectural and planning principles during the reconstruction process. The research methodology is based on a systematic analysis and synthesis of scientific sources, as well as the application of the conceptual modeling method. The key result of the study is the proposed model that defines three consecutive recovery phases: emergency, transitional, and developmental. For each phase, the change in the significance of seven key principles is analyzed: civil protection from military threats; residential comfort; adaptability of architectural and planning solutions; socio-spatial integration; inclusivity and universal design; energy efficiency; contextual conformity and local identity. It is proven that a successful recovery strategy should be dynamic, adapting priorities from the urgent provision of housing at the initial stage to the creation of a sustainable, contextual, energy-efficient, and socially integrated environment at the final stage. The model has practical value for state and local authorities, architects, and urban planners, serving as a tool for strategic planning and preventing common mistakes such as preserving low-quality development or prematurely introducing costly solutions.

Keywords: post-war reconstruction; residential development; architectural and planning principles; reconstruction phases; priority model; sustainable development; energy efficiency; social integration; Build Back Better; Ukraine.

REFERENCES

1. Barakat, S. (2005). *After the conflict: Reconstruction and development in the aftermath of war*. London: I.B. Tauris. {in English}
2. Barakat, S. (2003). *Housing reconstruction after conflict and disaster. Humanitarian Practice Network Paper*, (43). <https://odihpn.org/wp-content/uploads/2004/02/networkpaper043.pdf> {in English}
3. Romanova, L., & Grigerman, Y. (2024). Preconditions and factors of innovative development of the construction industry of Ukraine during the war and post-war reconstruction. *City development*, (1 (01), 95–103. <https://doi.org/10.32782/city-development.2024.1-13> {in Ukrainian}
4. Davidson, C.H., Johnson, C., Lizarralde, G., Dikmen, N., & Sliwinski, A. (2007). Truths and myths about community participation in post-disaster housing projects. *Habitat International*, 31(1), 100–115. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2006.08.003> {in English}
5. Tulchynska, S., & Cherednychenko, I. (2024). Components of the mechanism of financial security of residential construction. *Problems and Prospects*

of *Economics and Management*, (4 (40), 223–233. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-4\(40\)-223-233](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-4(40)-223-233) {in Ukrainian}

6. UNDP, UN-Habitat, & O. Wyman. (2023). *Sustainable reconstruction: A framework for inclusive planning and financing to support green transition in the Arab States region*. United Nations Development Programme. https://unhabitat.org/sites/default/files/2023/09/v1_-_sustainable_reconstruction_framework.pdf {in English}

7. Washington Military Department, Washington Emergency Management Division. (2021). *Washington restoration framework*. <https://recovery.preventionweb.net/media/96888/download?startDownload=20250809> {in English}

8. Kates, R.W. (1977). Major insights: A summary and recommendations. In J.E. Haas, R.W. Kates, & M.J. Bowden (Eds.), *Reconstruction following disaster* (pp. 261–293). Massachusetts: The MIT Press. {in English}

9. Quarantelli, E.L. (1995). Patterns of sheltering and housing in US disasters. *Disaster Prevention and Management*, 4(3), 43–53. <https://doi.org/10.1108/09653569510088069> {in English}

10. Kates, R.W., & Pijawka, K.D. (1977). From rubble to monument: The pace of reconstruction. In J. E. Haas, R. W. Kates, & M.J. Bowden (Eds.), *Reconstruction following disaster* (pp. 1–23). Cambridge, MA: MIT Press. {in English}

11. Sukhwani, V., Napitupulu, H., Jingnan, D., Yamaji, M., & Shaw, R. (2021). Enhancing cultural adequacy in post-disaster temporary housing. *Progress in Disaster Science*, 11, 100185. <https://doi.org/10.1016/j.pdisas.2021.100186> {in English}

12. Ali, R.A., & Mannakkara, S. (2024). Phased post-disaster recovery challenges: 2016–2017 floods and landslides in Colombo and Kalutara, Sri Lanka. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 111, 104728. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2024.104728> {in English}

13. Mace, R. (1985). Universal design: Barrier free environments for everyone. *Designers West*, 33(1), 147–152. {in English}